

Nekrolog za Jiřinou Šiklovou, nevšední a statečnou ženou, laskavou přítelkyní a náročnou učitelkou

22. května 2021 ve věku nedožitých 86. narozenin zemřela v Praze Jiřina Šiklová.

Narodila se 17. června 1935 v Praze a celý život bydlela v Klimentské 17 na Novém Městě. Tady také chodila do školy v Klimentské a Truhlářské ulici a později přešla na dívčí osmileté gymnázium Charlotty Masarykové v Dušní ulici. Po jeho ukončení se v roce 1953 rozhodla jít studovat sociologii na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy. Po složení státní závěrečné zkoušky v roce 1958 obhájila kandidátskou disertaci na téma „Historie YMCA v Československu 1918–1939“ v roce 1965 a ve druhé polovině šedesátých let připravila habilitační práci „Studentské hnutí v České republice – nové levicové hnutí v Evropě 1967–1969“. Obhájila ji v habilitačním řízení na jaře roku 1969, ale docenturu již neobdržela.

V letech 1960 až 1969 působila Jiřina Šiklová jako odborná asistentka na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V té době se jí také narodili dcera Lucie a syn Jan. Toto odborné místo musela po roce 1968 z politických důvodů opustit. Poté pracovala do roku 1971 na filozofické fakultě a v Klementinu jako uklízečka. V roce 1972 začala pracovat jako socioložka v Thomayerově nemocnici, zpočátku na oddělení geriatrickém a později pediatrickém. Až do roku 1988 se zde podílela na zajímavých a v té době unikátních výzkumech v těchto oborech. Během své práce v nemocnici prošla Jiřina Šiklová psychoterapeutickým výcvikem SUR (Skála, Urban, Rubeš).

V roce 1976 se Jiřina Šiklová stala „hlavním pošťákem“

disentu. K ní domů do Klimentské přicházely rukopisy, analýzy, zakázaná literatura, filmové a jiné materiály z celé republiky. Přes hranice je převážel speciálně upravený karavan, který v roce 1981 zadrželi celníci – mezi jinými byla zatčena i Jiřinka. Po návratu z vězení se přátelé snažili Jiřinku přesvědčit, aby „pašování“ zanechala, ale ona pokračovala dál, aniž podepsala Chartu 77, protože k sobě nechtěla přitahovat pozornost. To byl velmi statečný postoj, protože tím nezískala oporu a záštitu mezinárodních institucí jako byla například Svobodná Evropa nebo Hlas Ameriky. Sama ji podepsala až někdy v roce 1989.

V roce 1988 až 1989 byla Jiřina Šiklová opětovně uvězněna v Ruzyni a ihned po propuštění se zapojila do aktivit Občanského fóra. Jak sama říkala, byla to velmi náročná doba – jezdila po celé republice, mluvila, mluvila, skoro nespala – měla pocit, že to prožila v jakési extázi, horečce.

V roce 1990 stála Jiřina Šiklová u zrodu novodobého oboru sociální práce na našich vysokých školách. Spolu s Igorem Tomešem, Pavlem Hartlem, Oldřichem Matouškem, Eliškou Freiovou a dalšími založila první pracoviště sociální práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. S opravdovostí sobě vlastní se pustila do zdolávání všemožných překážek, tak jako vždy šla za svým cílem a díky ní se vše ve velmi krátké době podařilo. Tento krok pak bezprostředně následovaly univerzity v Brně, Bratislavě a později v Olomouci a dalších městech. Aby se výuka sociálních pracovníků přiblížila evropské úrovni, získala Jiřinka díky svým zahraničním kontaktům v Nizozemsku, Anglii a Rakousku důležité podklady k vytvoření první koncepce studia. Osobně se zúčastnila jednání na nizozemském ministerstvu školství v Haagu, kde dojednala cenné zahraniční stáže našich učitelů a následnou finanční podporu pro projekty, které zajišťovaly stáže a výuku studentů sociální práce. Díky této podpoře byla mimo jiné založena sociální klinika AMI – Institut Alice Masarykové, RIAPS – Regionální institut ambulantních psychosociálních služeb, byl podpořen

projekt LATA při Denním sanatoriu na Palatě pro prevenci delikvence mladistvých. Byly vydány odborné publikace – tolik chybějící literatura pro naše studenty.

Kromě těchto aktivit založila Jiřina Šiklová organizaci Gender Studies a iniciovala vznik tohoto oboru u nás. Gender Studies zpočátku sídlily v bytě v Klimentské, včetně na tehdejší dobu unikátní knihovny, kterou dokázala Jiřinka sesbírat doslova po celém světě.

Jiřina Šiklová řídila katedru sociální práce do roku 2000, ale i po svém odchodu z vedoucí funkce zde působila jako vyučující. Její odborný rozsah byl nesmírný. Učila předměty životní cyklus, sociální gerontologie, etnické minority, sociální problémy ženy a gender. Až do konce života se o náš obor zajímala a měla radost z každého úspěchu a posunu kupředu.

Jiřina Šiklová byla mnohostrannou osobností neuvěřitelného elánu, nápadů, trefných postřehů. Byla hluboce vzdělaná v mnoha oborech – kromě sociologie, psychologie, filozofie byla díky svým zkušenostem z práce v nemocnici „půl doktor“. A tím vším prolínala její velká láska k historii. Její encyklopedické znalosti nás neustále překvapovaly a zahanbovaly. Možná také proto byla na studenty velmi přísná a neměla ráda lenost a hloupost. O její neuvěřitelné pracovitosti a invenci hovoří její publikační a mediální činnost.

Jiřinka byla hluboce lidská, přes svou roztržitost a netrpělivost byla velmi vnímavá, dokázala odhalit, že s někým z jejího širokého okolí není všechno úplně v pořádku. A jako jedna z prvních přicházela s nabídkou pomoci – ne slovy, ale s nápady na konkrétní řešení složitých lidských situací, s konkrétním činem. Ani nedokážu odhadnout, kolik peněz trvale rozpůjčovala lidem v nouzi. A nic, vůbec nic za to neočekávala. Její skromnost byla příslovečná.

Milá Jiřinko, bude nám chybět tvůj pronikavý pohled, tvoje vzácné pochopení, tvoje ocenění. Ale i tvoje razantní „s tímhle jdi do...“. Budou nám chybět přátelská a bezprostřední posezení u tebe v Klimentské, tvoje smažené řízky, tvoje pusa na rozloučenou...

Irena Tomešová, bývalá tajemnice Katedry sociální práce FF UK

foto: Pavel Pěnkava